

UMEÅ UNIVERSITET

Praktikhandbok

Riktlinjer för studenter och handledare

Logopedprogrammet

Umeå universitet

Riktlinjer för obligatorisk verksamhetsförlagd utbildning vid Logopedprogrammet, Umeå universitet

Verksamhetsförlagd utbildning (VFU) är en viktig del i logopedprogrammet och alla yrkesutbildningar. Den ger studenten inblick i det framtida yrket och man får omsätta teori i praktik.

Verksamhetsförlagd utbildning inleds redan andra studieveckan i programmet med auskultationer i kursen *Logopedi, en introduktion*. Under en auskultation observerar logopedstudenterna legitimerade logopeder i deras arbete. Här krävs inte några förberedelser från verksamheten utöver att boka in auskultationen och inhämta patientens medgivande.

Från termin fyra har studenten egen praktisk verksamhet under handledning av logoped. Under terminerna fyra till sju har studenten fyra veckors sammanhängande VFU per termin, där en praktikvecka motsvarar 30 timmar (3/4 studiefart). Studenten kan därför ha andra studieuppgifter att genomföra parallellt med sin VFU. VFU-placeringarna sker framför allt i Norra sjukvårdsregionen och i Visby. Studenterna har även möjlighet att välja kursen *Klinisk fördjupning* på termin 8 och ha fyra veckors VFU, men den kursen har egna riktlinjer och omfattas ej av de riktlinjer du nu läser. Där söker studenterna själva praktikplats.

Målsättningen med VFU är att studenterna skall få en så realistisk bild som möjligt av arbetet som logoped och omsätta i praktik det de inhämtat i teorin. I utbildningsplanen och kursplaner framgår vilka de förväntade studieresultaten är för respektive kurs. Det direkta patientarbetet bör spegla det patientunderlag som finns i den aktuella verksamheten.

Institutionen för klinisk vetenskap, logopedi är kursgivande institution inom universitetet och varje VFU-kurs har en kursansvarig lärare på institutionen.

Begreppet ViL används också ofta och betyder verksamhetsintegrerat lärande och används oftast i samma övergripande betydelse som praktik.

Progression i utbildningen

Förväntade studieresultat när det gäller kliniska färdigheter, terapeutiskt/professionellt förhållningssätt, ansvarstagande, samverkan samt dokumentationsförmåga fördjupas från första till sista praktikdagen inom en period och från första till sista praktikperioden. Detta innebär att vi eftersträvar en progression i studenternas kunskaper och färdigheter både på kort och lång sikt. Se mer om detta i protokollet "Hjälpverktyg vid bedömning av logopedstudent i praktik" (kort kallat "Hjälpverktyget").

Praktikupplägg

VFU är koncentrerad i tid och sträcker sig över fyra veckor vid varje tillfälle på 75 % av heltid, d v s 120 timmar vilket fördelas på 30 tim/vecka. Timmarna kan schemaläggas med sex timmar per dag eller som det passar mottagande verksamhet bäst i relation till studenternas inlärningsmål och andra hänsynstagande som handledares schema, tillgång till lokaler. Tid för patientadministration och planering ska finnas i schemat. Under den schemalagda tiden finns handledaren mestadels tillgänglig. Handledaren ska auskultera eller finnas till hands när studenten träffar egna patienter. Man kan vidtala en biträdande handledare om det behövs.

Handledaren - handledarrollen

Handledaren är en verksam logoped med två års yrkeserfarenhet och med erfarenhet av det för VFU-kursen aktuella verksamhetsområdet. Nya handledare erbjuds introducerande handledarseminarium. Sådan arrangeras minst en gång per termin och ges på plats vid Umeå universitet och samtidigt via distansmöte. Handledarkonferenser med fortbildning anordnas också med jämna mellanrum.

Handledarens uppgift är att ge logopedstudenten det stöd, den vägledning och återkoppling som krävs för att utveckla relevant yrkeskompetens och upprätthålla klinisk standard. Handledaren är logopedprogrammets förlängda arm i den kliniska vardagen och intar rollen som klinisk lärare. Studenten utvecklar också en kunskapsbas för att förstå och hantera framtida problem och situationer s.k generiska förmågor. Handledaren bör vara införstådd med upplägget och progressionen i logopedprogrammet, som också inkluderar den kliniska utbildningen. Antal patientbesök och mängden stöd varierar i relation till var i utbildningen aktuell VFU-period ligger och aktuell diagnos. I den första praktikperioden har studenten färre patientbesök jämfört med senare praktikperioder. Handledaren får lägga mer tid på allmänna och praktiska frågor och auskultationer. I senare VFU-perioder har studenten ökade kunskaper och insikter och en ökad förmåga att omsätta teori i praktik.Handledningen blir då mer tydligt inriktad på fördjupning, reflektion och specifika områden som behöver förstärkas.

Handledaren har ansvar för 2- 3 studenter under en praktikperiod. Det ger studenterna möjlighet till peer learning/parinlärning och att observera varandras patienter och därmed kunna vara aktiva i diskussioner runt planering och utvärdering av ett större antal patienter än studenten själv varit aktiv kring. I vissa verksamheter kan det vara lämpligt att dela handledningsansvaret mellan flera handledare. Det ska i sådant fall vara tydligt vem som är huvudhandledare och vem/vilka som är bihandledare.

Klinisk utbildning kräver studentens aktiva närvaro. Handledaren ska ha haft möjlighet att i tillräcklig grad observera studenten i arbete för att kunna ge feedback och i slutet av praktiken, kunna bedöma studentens kliniska färdigheter, terapeutiskt/professionellt förhållningssätt, ansvarstagande och samverkansförmåga samt dokumentationsförmåga i förhållande till stadiet i utbildningen. Om eventuell frånvaro inte kan kompenseras inom praktikperioden ska utbildningen kontaktas.

Logopedstudentens roll och ansvar

Aktiv närvaro: VFU är en del i utbildningen som *i högsta grad kräver aktiv närvaro* för att studenten ska lära sig att omsätta teori till praktik och utveckla relevant yrkeskompetens i de olika momenten som ingår i verksamhetsförlagd utbildning. VFU är därför en del i utbildningen som *i högsta grad kräver aktiv närvaro hos studenten*.

Studenten ska vara införstådd med att handledaren har patientansvar.

Studenten skall respektera tidsramarna för praktiken enligt det schema som handledaren gjort, samt mottagande kliniks rutiner. Studenten har VFU även då inget specifikt är noterat i schemat. Om studenten håller kontakt med vänner, håller igång närvaro i sociala medier eller avviker från verksamhetens lokaler så räknas det som frånvaro om det inte sker i en paus.

Studenten ska ha ätit frukost och vara ombytt innan praktikdagen börjar.

Studenten har ansvar för sitt lärande och planerar upplägg för patientbesök, vilket diskuteras med handledaren för feedback innan besöket genomförs.

Studenten ska sätta sig in i de testmaterial eller behandlingsmaterial hen tänker använda, genomföra direkt patientarbete samt göra nödvändiga analyser, utvärdera och dokumentera enligt fastställda rutiner efter patientbesöket.

I förekommande fall kan studenten också delta i ronder, teamarbete, skolkonferens, besök på förskola/skola, serviceboende etc.

Studenten förbereder vad hen vill ta upp till diskussion i handledningssamtalet.

Studenten ska även utvärdera sin handledare och ge relevant feedback genom att använda det avsedda utvärderingsformuläret som diskussionsunderlag och formuläret får därefter gärna lämnas till utbildningen.

Logopedverksamhetens åtagande

Inför kommande termin skickar Logopedprogrammet ut information om behovet av handledning inför de aktuella VFU-perioderna. I regionerna styrs volymen, dvs. antalet studenter inom varje verksamhet, av befintliga avtal som ibland korrigeras uppåt/nedåt utifrån tillgång och behov. Det är chefen för logopedverksamheten som anger hur många studenter man tar emot samt vidtalar handledare och eventuella bihandledare.

För VFU 1 och 4 (barnlogopedi och habilitering/dyslexi) brukar 2 studenter per handledare rekommenderas och för VFU 2 och 3 (neurologopedi och röst/stamning) är rekommendationen 3 studenter per handledare.

Inom verksamheten schemaläggs ramarna för VFU (30 timmar/vecka). Utgångspunkten är 6 timmar per dag men kan alltså förläggas på annat sätt för att passa verksamheten.

UMEÅ UNIVERSITET

Studentpatienter bokas enligt verksamhetens rutiner med information om att det är en student patienten kommer att träffa. Patienter tas från de patientgrupper som finns i aktuell verksamhet. Det kan vara patienter handledaren redan sett/arbetat med eller från väntelista. I första hand bokas patienter från den för perioden aktuella diagnosgruppen. Från VFU-period 2 och framåt är det dock önskvärt att patienter från de grupper som studenten redan arbetat med också bokas in för att fylla ut tiden och ge fler chanser att växa i logopedrollen om det inte finns tillräckligt med patienter inom huvudområdet.

Övrig personal informeras om VFU-perioden (ex logopedmottagningen, vårdavdelningen, receptionen etc).

Fördelning av praktikplatser

Kursansvarig vid Umeå universitet fördelar praktikplatserna. VFU-placeringarna sker i Norra sjukvårdsregionen/de fyra norra regionerna och i Region Gotland (Visby), endast i undantagsfall utanför dessa områden. Praktikplatser finns i sjukvården och i skolor. I normalfall meddelas studenten om sin placering senast sex veckor innan praktiken börjar. Om det inte är möjligt kommer studenten att få information om detta senast sex veckor innan praktiken börjar.

Förtursregler vid verksamhetsförlagd utbildning vid Medicinska fakulteten

Den som vill få förtur vid placering ansöker om detta till programmets Studiesociala råd senast två månader innan varje VFU-period börjar. Endast komplett ansökan med intyg som styrker skälen till förtur kommer att beaktas. Inför varje VFU-period lämnas ny ansökan in även om skälet till att man önskar förtur är det samma som tidigare.

Det Studiesociala rådet beviljar förturer i mån av tillgång på praktikplats på önskad ort. Vid konkurrens om praktikplatser gäller förtursregler i prioritetsordning.

Skäl som kan åberopas i ansökan är, i prioritetsordning:

1. Medicinska skäl
2. Ensam vårdnadshavare till barn under 18 år
3. Vårdnadshavare till barn under 8 år
4. Vård av funktionshindrad eller svårt sjuk nära anhörig
5. Studerandefackligt arbete eller aktiv forskning
6. Andra tungt vägande personliga eller sociala skäl, exempelvis elitidrottande student som har avtal med Umeå universitet

Intyg: Skäl ska styrkas med intyg från behörig intygsgivare. Det ska i intyget styrkas att åberopade förtursskäl kräver närvaro på viss ort eller praktikplats under tiden för aktuell VFU.

Brist på praktikplatser

Det händer att praktikplatserna inte räcker till. Student som inte får praktikplats ska beredas tillfälle att se och bedöma inspelade patientmöten, skriva journal, remissvar, utlåtanden samt via rollspel öva på samtal med fiktiv patient eller närstående. För att kunna bedömas ska handledare i vanlig ordning granska och kommentera det studenten gjort samt observera studenten i patientarbete. Observationen kan i dessa fall genomföras vid ett senare tillfälle, men om möjligt inom samma termin.

Omkostnader

Resa: Utbildningen ersätter billigaste färdstätt till praktikorten vid praktikperiodens början samt för returreisa vid periodens slut i enlighet med Umeå universitets riktlinjer. Om studenten väljer att åka hem över helg/er, får hen stå för dessa kostnader själv. Studenten bekostar eventuella resor med lokaltrafik på praktikorten.

Boendet: För den som har praktik på annan ort och hyr bostad på praktikorten och samtidigt måste ha kvar ordinarie bostad på studieorten betalar utbildningen ut ett boendebidrag i efterskott. Boendebidraget utbetalas i enlighet med Umeå universitets riktlinjer. Boendebidrag utgår med den faktiska kostnaden för bostaden på praktikorten, dock högst med det maximala belopp som årligen fastställs av Ekonomienheten. Region Norrbotten subventionerar boendet vid praktik inom regionen, mer information ges vid meddelande om praktikplacering.

Se ”Regler och handläggningsordning för praktik och studieresor vid Medicinska fakulteten” på programmets studentwebb.

Praktik utanför Sverige

Vid praktik utomlands kan studenten ansöka om bidrag för ökade resekostnader till Programrådet för logopedprogrammet. Ansökan ska vara inlämnad senast en månad innan praktiken påbörjas. Inget bidrag kan garanteras utan beviljas med beaktande av programmets ekonomiska förutsättningar. Resebidrag kan utbetalas för faktisk kostnad, dock högst med 2 500 kronor enligt beslut i programrådet 2017-05-10. För boendebidrag gäller samma regler som vid praktik inom Sverige.

Bilaga 1

HANDLEDARENS CHECKLISTA

VFU inom logopedprogrammet, Umeå universitet

INNAN STUDENTERNA KOMMER

- Informera sig om kursplanen, innehåll och förväntade studieresultat. Se även riktlinjer för det aktuella diagnosområdet. (Information skickas ut av kursansvarig)
- Schemalägga tidsramar för praktiken och meddela dessa till studenterna.
- Kalla patienter.
- Förbered patienter/närstående på att de kommer att träffa en logopedstudent.
- Boka behandlingsrum.
- Informera på arbetsplatsen om den stundande praktiken.
- Ordna arbetsplats åt studenterna
- Ordna behörighet till datajournal.
- Ordna SITHS-kort, ID-kort, inloggning i de system som behövs
- I förekommande fall förbereds så att studenten kan hämta ut arbetskläder.

INTRODUKTION

- Visa runt och presentera.
- Gå igenom verksamhetens rutiner.
- Handledarens och studentens roll/ansvar.
- Påminn om tystnadsplikten.
- I fikarummet skall det inte pratas patienter.
- Journalhantering (förvaring, inlämning av journalförslag, diktering, dubbel signering).
- ID/SITHS-kort, nyckel, telefon
- Viktigt hålla överenskomna tider med patient, anhöriga etc.
- Påminn studenterna om att hålla sekreterarens tidbok uppdaterad (boka/stryka patienter).
- Studenten skall bära namnskylt. Har skylt från utbildningen.
- Ev arbetskläder.
- Gå igenom materialförråd och rutiner.
- Kopieringsregler (det som används i egen behandling, ej kopiera allt som finns)
- Tillverkning av behandlingsmaterial (får behålla det som tillverkats av eget material)
- Behandlingsplanering bör göras skriftligt. Gå igenom tillsammans hur handledaren förväntar sig att det görs.
- Informera om att mitt-periodssamtal och avslutande samtal kommer att hållas individuellt.
- Individuell tid första dagen att diskutera studentens lärandemål, förväntningar och behov. (*se bilaga 3 med exempel på samtalsfrågor!*) Studenten har med Individuell lärandeplan samt omdöme från tidigare VFU.

UMEÅ UNIVERSITET

UNDER VFU-PERIODEN

Handledaren:

- är patientansvarig.
- informerar om patienter och remisser, fördelar dessa mellan de studenter handledaren handleder.
- granskar logopedstudentens förslag till upplägg för patientbesök och ger återkoppling.
- observerar studenten i dennes arbete tillräckligt för att kunna handleda och bedöma dennes insats.
- granskar journalutkast, remissvar, utlåtanden etc innan de skrivs ut/signeras/skickas iväg
- avsätter handledningstid för feedback och diskussion om kliniska färdigheter och terapeutiskt förhållningssätt i relation till patientbesök.
Handledningssamtalet ska vara ca 15 min/dag och student och sker med fördel i grupp. (se bilaga 3 med exempel på samtalsfrågor!)

MITTSAMTAL (*individuell*)

- *Se bilaga 3 med exempel på samtalsfrågor!*
- Om handledaren ser att studenten inte motsvarar förväntningar för stadiet i utbildningen och alltså riskerar underkännande, skall utbildningen (studierektor/kursansvarig) kontaktas och studenten få skriftligt på vad som utgör underlaget för risk för underkännande.

AVSLUTANDE SAMTAL (*individuell*)

- *Se separat dokument med exempel på samtalsfrågor!*
- Diskutera studentens insats utifrån "Hjälpverktyget"*
Fyll i formuläret. I bedömningen av studenten anges styrkor och områden studenten behöver fokusera mer på t.ex. förbättra journalskrivning; dra ner på tempot/öka tempot i patientbesöket etc. detta för att studenten med stöd av nästa handledare skall kunna fortsätta utvecklingen i positiv riktning. Studenten är väl insatt i och införstådd med bedömningen vilken skickas till utbildningen. Handledarens bedömning utgör en del av det slutliga betyget för aktuell kurs. Skicka hela formuläret till kursansvarig, studenten får en kopia på sammanfattningen.
- Diskutera handledarens insats utifrån formuläret.

* "Bedömning av student i klinisk utbildning, med hjälpverktyg" utarbetat av logoped Annika Säaf-Rothoff, KI. Ej för spridning.

Bilaga 2

STUDENTENS CHECKLISTA

VFU inom logopedprogrammet, Umeå universitet

INNAN VFU-PERIODEN

- ❑ Informera dig om kursplanen, innehåll och förväntade studieresultat.
- ❑ Ta fram ditt VFU-omdöme från föregående VFU-period och förbered ditt individuella inledningssamtal genom att fundera över vilka individuella mål du har för den kommande perioden och hur du skulle vilja att handledaren hjälper dig att nå målen. Formulera detta i "Individuell lärandeplan för VFU". Lärandeplanen och omdömet tas med som underlag i samtalet.
- ❑ Ta med studentnamnskytt.

INTRODUKTION

- ❑ Var uppmärksam på vilka rutiner som gäller i den aktuella verksamheten, detta kan variera mellan olika VFU-placeringar.
- ❑ Se till att du vet vart/vem du ska ringa om du blir sjuk och inte kan komma till praktiken.
- ❑ Kom förberedd till det inledande samtalet (*Se bilaga 3 med exempel på samtalsfrågor!*)

UNDER VFU-PERIODEN

Studenten:

- finns på plats i verksamheten under de schemalagda tiderna oavsett om han/hon har patientbesök eller inte. Eventuella avvikelser från detta ska godkännas av handledaren på förhand. Tala med handledaren om du har för lite att göra!
- auskulterar på studiekamrater så mycket som möjligt, förutsatt att egna förberedelser och administration också hinns med.
- förbereder sina patientbesök, är beredd att presentera planeringen för handledaren och göra justeringar efter återkoppling.
- håller överenskommelser vad gäller tider för inlämning av skriftlig administration.
- kommer förberedd till handledningssamtalet, med reflektioner kring den egna insatsen vid patientbesöket och tankar kring fortsättningen för både student och patient.
- ger handledaren återkoppling om det är något i handledningssituationen som inte fungerar.
- kontaktar utbildningen (kursansvarig/studierektor) om det är något i handledare-studentrelationen som inte fungerar trots samtal med handledaren.

UMEÅ UNIVERSITET

MITTSAMTAL (*individuell*)

- *Se bilaga 3 med exempel på samtalsfrågor!*
- Om handledaren ser att studenten inte motsvarar förväntningar för studiet i utbildningen och alltså riskerar underkännande, skall utbildningen (studierektor/kursansvarig) kontaktas och studenten få skriftligt på vad som utgör underlaget för risk för underkännande.

AVSLUTANDE SAMTAL (*individuell*)

- *Se bilaga 3 med exempel på samtalsfrågor!*
- Diskutera studentens insats utifrån "Hjälpverktyget"*
Fyll i formuläret. I bedömningen av studenten anges styrkor och områden studenten behöver fokusera mer på t.ex. förbättra journalskrivning; dra ner på tempot/öka tempot i patientbesöket etc. detta för att studenten med stöd av nästa handledare skall kunna fortsätta utvecklingen i positiv riktning. Studenten är väl insatt i och införstådd med bedömningen vilken skickas till utbildningen. Handledarens bedömning utgör en del av det slutliga betyget för aktuell kurs. Skicka hela formuläret till kursansvarig, studenten får en kopia på sammanfattningen.
- Diskutera handledarens insats utifrån formuläret. Detta kan skickas till utbildningen (studierektor/kursansvarig)

* "Bedömning av student i klinisk utbildning, med hjälpverktyg" utarbetat av logoped Annika Säaf-Rothoff, KI. Ej för spridning.

Bilaga 3

Exempel på samtalsfrågor vid VFU

Inledningssamtal

- Det här ser jag mest fram emot
- Det här är jag orolig för
- Det här känns lättast
- Det här känns svårast
- Det här är jag bra på
- Det här behöver jag bli bättre på /detta är mina individuella inlärningsmål för VFU-perioden
- Jag är mest nyfiken på
- Förväntningar på handledaren
- Så här vill jag få feedback

+ allt praktiskt med rutiner, schema etc....

Handledningssamtal *(ca 15 min/dag och student, sker med fördel i grupp)*

- Vad har du gjort bra idag/i veckan?
- Vad skulle du velat göra bättre? Hur?
- Slutsatser från aktuella patientkontakter inför kommande
- Praktiskt kring patienterna
- Bakåtblick, Idag, Framåtblick
- Feedback från handledaren
- Teoretiska resonemang – handledare eller student tar reda på.
- Är det något du vill att jag som handledare skall tänka på/titta extra på etc.

Mitt-/Slutsamtal

Diskutera studentens insatser utifrån punkterna på "Hjälpverktyget"

- Vad har varit svårast (hittills)?
- Vad har varit lättast (hittills)?
- Vad har varit roligast (hittills)?
- Min bästa insats (hittills)!
- Min sämsta insats (hittills)!
- Finns behov av förändring på något område? Hur? Med vilket stöd?
- Det här kommer jag aldrig att glömma!
- Mitt helhetsintryck av praktiken
- Tankar om logopedyrket och om arbetsområdet
- Feedback/bedömning av handledaren – är det något jag kunde ha gjort/göra bättre eller annorlunda?